

Doświadczenia starszych kobiet w sytuacji przymusowej migracji niemal nie istnieją w badaniach naukowych — zarówno w Polsce, jak i na świecie. Choć kobiety powyżej 60. roku życia stanowią istotną część populacji uchodźczej z Ukrainy, ich głosy rzadko są słyszane, a ich potrzeby często pomijane. Projekt ten wypełnia wyraźną lukę w wiedzy, koncentrując się na autobiograficznych narracjach Ukrainek, które po 24 lutego 2022 roku znalazły schronienie w Polsce. Analiza ich opowieści — o przeszłości i teraźniejszości — pozwala zrozumieć, jak wojna, migracja i starość splatają się w procesie odbudowy osobistej tożsamości.

Badanie opiera się na pogłębionych rozmowach autobiograficznych prowadzonych w językach ojczystych uczestniczek — ukraińskim, rosyjskim oraz surżyku, czyli hybrydowej mowie łączącej elementy ukraińskiego i rosyjskiego, której różnorodne warianty spotkać można w wielu regionach Ukrainy. Takie podejście pozwala uchwycić niuanse znaczeniowe i emocjonalne, które mogą zostać utracone przy użyciu języka narzuconego lub wtórnego. Projekt bada, jak starsze uchodźczynie opowiadają o swoim życiu: jak interpretują przeszłość, rozumieją teraźniejszość i wyobrażają sobie przyszłość — już z pozycji osób na emigracji.

To projekt pionierski. Po raz pierwszy w Polsce autobiograficzne głosy starszych uchodźczyń zostaną potraktowane nie jako świadectwa ofiar, lecz jako aktywne formy konstruowania znaczeń, pamięci i tożsamości. Analiza opiera się na metodach badań biograficznych, uwzględniając jednocześnie konteksty postkolonialne i społeczno-językowe. Język pełni tu rolę nie tylko narzędzia komunikacji, ale także nośnika pamięci, emocji i oporu wobec marginalizacji.

Projekt odpowiada na potrzebę sprawiedliwości epistemicznej — uznania wiedzy tworzonej przez osoby i grupy dotąd ignorowane w dyskursie naukowym. Wyniki badania będą istotne nie tylko dla nauk o migracjach i starzeniu się, ale także dla tworzenia bardziej adekwatnych polityk społecznych i systemów wsparcia dla osób starszych w sytuacji uchodźczej. W szerszej perspektywie projekt ten pogłębia naszą wiedzę o tym, jak język, tożsamość i biografia kształtowane są przez przymusowe przesiedlenie i konflikt zbrojny.

Zebrane narracje mogą znacząco wpłynąć na to, jak społeczeństwo — instytucje, media i lokalne społeczności — postrzega starsze uchodźczynie. Projekt pomaga przełamać stereotyp starszej osoby jako biernej, zależnej i „niewidzialnej” w pejzażu uchodźczym. Proponuje nowy, bardziej wrażliwy język mówienia o starości i migracji — język, który uznaje godność, sprawczość i złożoność doświadczeń kobiet, które dziś często pełnią rolę opiekunek, mediatorów i strażniczek pamięci.